

**Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et
Exercitiis Accommodatæ Libri IV**

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Contr. I. Qvænam sit fundamentalis Regula morum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](#)

nec sit probabile, quod sit duodecima: item si dubitas, an compleveris annum vigesimum primum, non teneris jejunare. Econtra si dubites, an defacto fueris vel sis in casu exemptionis, postquam scilicet aliquid egisti, supra quod per se cadit lex, obligaris lege: v. g. si vovisti aliquid, dubitamus an habueris sufficientem aetatem, tenuis vero, quia contra votum certe factum nunquam fuit in possessione libertatis. Ex hoc recte deducit Card. de Lugo, quod si noctu bibas, dubitans an sit auditio duodecima, non licet tibi sequenti die communicare, quia non potes probare, quod caperis possidere ius ad communionem post factum haustum, cum tamen cer-

tum sit, te per haustum redditum esse incapacem communionis pro aliquo die. Scio aliquos contrarium opinari, sed eorum opinionem nunquam auderem practicare.

301. Respondeatur 4. Si certus es de lege lata, sed dubitas de tua satisfactione, v. g. an jam recitaveris Breviarium, teneris adhuc recitare, nisi ex certis conjecturis possis deponere dubium. Ratio est, quia obligationi certa non satisfit solutione dubia. Et in his omnibus apparet, quomodo ex Judicio speculativè dubio ensatur iudicium evidens de honestate vel inhonestate actus.

C A P V T V .

DE REGVLA MORALITATIS REMOTA, HOC EST, DE MORALITATE OBIECTIVA.

CONTROVERSIA I.

Quænam sit Fundamentalis Regula Morum.

§. PRIMVS.

Questionis status & difficultas proponitur.

302. Conveniunt DD. quod antecedenter ad actum Voluntatis, quo eligimus aliquid objectum, v. g. elemosynam, vindictam, Restitutionem, Detractionem, Temperantiam, Furtum &c. quod, inquam, supponatur in objecto bonitas aliqua vel malitia moralis objectiva, quæ sit prima radix moralitatis formalis, transmutata in ipsum actum, quo volumus illud objectum, cum advertentia ad talen bonitatem vel malitiam.

303. Porro licet prædicatum *Honesti & Inhonesti*, residat tanquam in principali analogato in ipso actu, & non in objecto, sicut veritas dicunt principaliter residere in actu intellectus, negari tamen non potest, in ipso objecto existente prædicatum, proper quod temperantia potius quam forniciatio habeat, ut amari posse amore laudabili & honesto: & hoc est quod dici solet, nostros actus specificari ab objecto. Verum quidem est, objectum posse denominari honestum ab ipso actu honesto quo amabile est, sicut objectum denominatur visibile à visione, sed sicut malus explicatur visibilis radicalis objecti per ordinem ad visionem, cum visio non possit explicari, nisi per ordinem ad tale objectum, sicut que committeretur circulus viriosus, ita pariter honestas radicalis objecti non potest explicari di-

cendo: illud esse objectum honestum, quod est amabile amore honesto, nam ipse amor honestus debet explicari per ordinem ad objectum honestum radicaliter. Itaque sicut in explicanda visione inveniendum est aliquid prædicatum explicable independenter ab ordine ad visionem, nempe: *esse coloratum*: ita ad intelligendum actum honestum, debemus in objecto repertire aliiquid prædicatum explicable, independenter ab honestate ipsius amoris, & consequenter amor honestus erit ille, qui tali modo tendit in objectum habens tale prædicatum, & hoc prædicatum vocabitur *Moralitas objectiva*.

304. Hoc autem prædicatum difficillime assignari, constabit ex varietate sententiarum.

§. II.

Referuntur aliorum sententiae.

PRIMA declaratio Moralitatis est Cordubæ, Almaini, & aliorum, apud Vasquez, Honestatem vel Inhonestatem aliud non esse, quam Conformatitatem vel difformitatem cum Lege divina, vel judicante, vel præcipiente.

Secunda est, Theophilii Reynaudi *disp. 4. q. 1. a. 5.* Moralitatem objectivam esse radicalem conformitatem vel difformitatem objecti cum recta

recta ratione. Haec duas sententiae rem non explicant. Redit enim quæstio, quodnam sit in objecto fundamentum, ut Lex divina, & ratio potius judicet, Eleemosynam esse bonam quam furtum, cum in vitroque casu unus locupletetur, & alter detinendum patiatur. Lex divina præcipiens, & præcipiendo reddens oppositum objectum dishonestum, non pertinet ad presentem quæstionem: non enim investigamus hanc regulam Moralitatis, qua solùm ideo reperitur in objectis, quia præcipiuntur vel prohibentur, v.g. facrum audire, jejunare &c. quando præceptum est. Sed quæ reperitur in objectis, & quæ ratio dictat præcipi aut consuli à Deo, quia bona sunt.

305. Tertia sententia est Geronisi, Bonavent. Okami, & Andreae de Castro novo, apud eundem Vasquez: primam Regulam Honestatis esse legem aeternam, vel in seipsa, vel quatenus participatur à lege humana. Ab hac sententia ex una parte vix differt P. Esparza, quia Moralitatem objectivam denique desumit à Voluntate Dei vel necessaria vel libera, qua vult aliqua conducere ad nostrum ultimum finem, alia verò abducere.

306. Nec hæc sententia exhaustit difficultatem. Contra enim est primò. Tametsi in aliquo sensu verissimum sit, & infra assetur, Voluntatem Dei, metaphysicè rem examinando, esse ultimum complementum Moralitatis Objectiva, hæc tamen voluntas Dei nobis naturaliter non constat immediatè, sed mediante dictamine rationis, quo judicamus à Deo prohiberi furtum, propter ejus intrinsecam malitiam, quam malitiam nisi in furto deprehenderemus, ne suspicaremur quidem de Voluntate Dei prohibente. Semper ergo redit quæstio, vndenam habeamus, quod Deo displiceat, & quidem necessarium, furtum, & placeat Eleemosyna. Neque aliquid lucis afferit, quod addit P. Esparza, illa esse honesta, quæ conducunt ad ultimum finem, illa in honesta, quæ abducunt ab ultimo fine. Contra enim est, quia furtum non abducit ab ultimo fine, nisi denominativè, & ratione voluntatis moralis: hoc autem est moralitas formalis & non objectiva: ergo tandem hic author explicat Moralitatem Objectivam per Moralitatem Formalem, cùm contrarium fieri debeat. Breviter. Hac ratione non explicatur, quid mali inveniat nostra ratio in furto, propter quod dicit, quod illius volitus abducat ab ultimo fine. Hanc ipsam Regulam alijs terminis efferrunt alij RR. Deum sub ratione ultimi finis esse primam & universalem Regulam: secundam verò regulam honesti & in honesti, esse Bonum proprium, seu Felicitatem cujusque hominis. Haec quidem Regulae sunt verissimæ, & apud Christianos indubitate, sed non tam sunt Regulae (qualem hinc inquirimus) quam definitiones, vel certè sunt Regulanis remota, hoc est, prædicè non applicabiles certis & determinatis objectis, qualis applicatio requiritur in nobis ut possimus formare di-

ctamen practicum: *Vtura est in honesta: Virginitas, Celibatus &c. sunt honesta.* Nam etiam si cum Deum esse ultimum finem nostrum, adhuc res inquirenda Regula practica cognoscendi vel evitenter, vel probabiliter, vel denique etiam Regula dubitandi, utrum hoc vel illud objectum, & quomodo habeat vim conducendam ad ultimum finem aut abducendam. Asligant ergo hi Autores regulam Moralitatis metaphysicè & sub consideratione metaphysicæ, non autem asligant sub consideratione serviente ad directionem nostrum.

Quarta explicatio communis multorum est, illud esse Honestum, quod est conforme, seu consentaneum naturæ rationali quæ tali: illud vero in honestum, quod est difforme eidem natura. Ita Suarez hic tr. 3. d. 2. s. 2. Vasquez d. 58. c. 2. Hanc sententiam tametsi P. Arriag d. 19. s. 2. n. 13. rejecisset, dicens, per illam nihil penitus explicari, postea tamen s. 7. n. 35. & proficeretur, se illam amplecti, sed cum nova explicatione mox referenda. Eandem rejicit P. Esparza q. 21. a. 5.

307. DICO, hanc regulâ imprimis explicari ignotum per aquæ ignotum: Nam Deus & Indecens formalissimè aliud non est, quam est Decorum & Indecorum: hi autem termini sunt quæ morales & ignoti, ac est: Honestum & In honestum. hoc est, esse dignum honore vel vita pro.

308. Secundò sic argumentari licet. Vel hæc explicatio intelligit per Naturam rationali, illa prædicata homini, quæ sunt contradictiones ab hoc, quod est: operari honestè, vel intelligit Naturam humanam prout includit hoc prædicatum: operari honestè. Si dicatur secundum, explicatur: dem peridem, honestum per honestum: dices enim illud objectum esse honestum, quod est conforme naturæ ut potenti exercere actus accipient honestatem ab objecto habente talen conformitatem &c. qui est circulus, & processus in infinitum sine termino in quo sicut explicatio. Si vero dicatur primum. Contra est: Præcis & seclusa facultate operandi honestè vel in honesta non magis convenient naturæ Petri dare aliquid Paulo, quam aliquid eidem auferre: ergo non est major convenientia Eleemosyna quam finis. Huc faciunt plura exempla allata à P. Esparza. Peccata, inquit, Superbia, Invidia, Curiositatis, Infidelitatis, & similia versantur circa bona convenientia naturæ rationali quatenus rationali, quorum scilicet sunt incapaces substantia irrationales, & tamen hæc non sunt objecta honesta.

309. Quinta & Sexta Sententia possent esse duorum Cardinalium, Lugonis & Pallavicini, quorum posterior re ipsa vix differt à priore, nisi quod magis metaphysicè rem discutiat. Faretur enim à Lugone tradi quidem veram regulam Honestatis & In honestatis cognoscendam, sed non tradi bonam & accuratam definitionem. Verum

Virginis
Ieremia
c relata
vel evi-
am Re-
scium
stimum
Antho-
b con-
dignat
um mo-
rum eh-
e, seu
illud
em na-
asquer
Arriag
in mili-
O. fe-
expli-
P. E.
s expli-
Dico
am eff-
funt z-
& holo-
vitatu-
t. Val
onalis
significati-
git Ne-
camum:
camit >
s enim
confon-
prensi-
formis
infini-
io. Si
ecisa &
conse-
aliquid
go non
i fuit
espara-
tristis
ca bo-
s ratio-
olanta
cta ho-
sent illa
vici-
ore, mi-
Fate-
equam
fed non
Verum
Logo

Lego non erat sollicitus de tradenda accurata de-
finitione, sed de Regula. Quid in horum DD.
doctrina placeat, aut scius, deinceps indicabi-
tur.

§. III.

Pro intelligenda vera Regula Moralitatis Ob-
jectiva quadam prenotantur.

310. Notandum primò. Bonum morale objec-
tivum, tametsi à parte rei identificetur
cum bono iucundo, tanquam species cum gene-
re, si Jucundum latè accipiatur, nempe affectum
tranquillitate, pace, gaudio, & similibus bonis
physicis, requisitis ad felicem statum torius Rei-
publica humanae, hoc tamen non est metien-
dum ex voluptate & commodo, quod objectum
affecti ipsi operanti. Potest enim quis honestè
operari, tametsi nullam propriam voluntatem in
ipsa operatione intendat, aut de præsenti conse-
quatur. Attendenda ergo potius est voluptas &
emolumen commune totius vniuersi, ac præ-
suum Naturæ rationalis. Nihilominus, ut Au-
thor naturæ allicet homines ad ardua quoq; au-
denda, sapienter ita dispositus, vt plerunque in
rebus etiam acerbissimis honestè perferendis, in-
venieret operans solatium aliquod, atque priva-
tum voluntatem, nempe aliorum hominum ap-
probationem, &c. quibus homo naturali quadam
motu allicitur & mulcetur.

311. Notandum 2. In declaratione Morali-
tatis objectivæ, vitandos esse terminos mora-
les idem cum pari obscuritate significantes, cujus-
modi sunt: *Honestum*, *Licitum*, *Decens*, *Dignum*,
Laudabile, *Vituperabile*, *Indignum*, *Indecorum*, *Ve-
tatum*, *Inhonestum*, *Prohibitum* &c. & usurpando
esse terminos notiores, qui significant objecta
priori sub sensu & experientiam nostram cadunt.
Illud enim vniuersum verissimum est, omnem
conceptum mentis nostræ, qui fit per species ab-
stractas, esse denique resolvendum in
conceptum quendam experimentalē, & conse-
quenter si quid definiendum est, cuius nomen
significat rem conceptam per species abstractas,
est definiendum per talia nomina, quæ in audi-
ente generent ejusmodi conceptum experimen-
talem, in quo se fundet ille conceptus abstracti-
tas; ad hoc autem adhibenda sunt voces signifi-
cativa objectorum sub sensu cadentium: omnis
enim notitia abstracta rerum quæ per se imme-
diatè non cadunt sub experientiam, comparanda
est per quasdam notitias experimentales, qua-
rum beneficio rem aliquam latentem deprehen-
dimus, v. g. notitiam Materiæ primæ compara-
tus per cognitiones experimentales transmuta-
tionum quæ sub sensu cadunt.

312. Hinc ex adverso sequitur, aliqua
objecta esse, quæ non possumus clarioribus vo-
cibus exprimere aut definire; v. g. *Album*: &
sunt illa, quæ significantur per vocem significan-
tem immediatè conceptum experimentalē illius

objectioni peculiaris, vel conceptum vniuersalem
quem intellectus potest facilissimè abstrahere à pe-
culiaribus experientijs. Declarat hoc optimè
Card. Pallavicinus: Sicut enim, inquit, sunt
aliquæ veritates immediatè notæ ex terminis,
quæ vocantur prima principia ratiocinandi, &
quæ per alias rationes probari nequeunt, sed per
illas veritates probantur cetera, ita etiam sunt
aliquæ velut Elementa cognoscendi, quæ non
possunt magis declarari, sed per illa declarantur
cetera, adeoque sicut tunc dicimus aliquid scire,
quando ejus veritatem in prima principia ratio-
cinandi resolvimus, ita dicimus aliquid intelli-
gere, quando ejus explicationem ad prima prin-
cipia cognoscendi reducimus. Ita ille. Neque
obstat, quod hujusmodi objecta soleant etiam
quandoque definiti, id enim fit, ad declaran-
dum primum illius prædicatum, vel præcipua
aliquam illius proprietatem.

313. Notandum 3. Duo nobis in præsen-
ti puncto praefanda. Primo tradenda est defi-
nitio, hoc est, declaratio prædicti præcipui &
primarij Honestatis vel Inhonestatis. Secundo
tradenda est Regula, per quam explorare possi-
mus, an huic vel illi objectione competat tale præ-
dicatum Honestatis vel Inhonestatis; neque enim
tradita definitione rei ad mores spectantis, hoc
ipso scimus, cuinam conveniat: v. g. Furtum
grave est occulta ablato notabilis quantitatis in-
vito domino: adhuc tamen varijs regulis opus
est, ad judicandum, quānam sit quantitas nota-
bilis, saltem in quorundam sententia, quod pro
diversitate statuum Personæ sint taxanda diversæ
quantitates.

314. Notandum 4. Honestatem, cuius defi-
nitionem querimus, esse illam, propter quam
objectum est practicè amabile; hoc autem non
invenitur in omni objecto quomodounque ho-
nestè amabili: est enim duplex amor, Practicus,
& Speculativus. Practicus est, qui est operati-
vus objecti, hoc est, ex se efficax ad ponendum
objectum, & hic iterum potest esse duplex, alter
practicus effectivè simpliciter, alter practicus
tantum affectivè. Amor speculativus est, quo
vel gaudio de aliquo posito, vel desiderio illud
poni, præscindendo tamen, seu nihil statuendo,
quod sit positum vel ponendum dependenter à
mea cooperatione libera. Hujusmodi amor est ali-
quando licitus etiam circa objectum practicè in-
honestum, v. g. circa grave damnum proximi,
immò & circa formale peccatum, ita tamen ut non
sistatur in his malis, sed referatur ad aliquod
bonum honestè amabile: sic gaudet Ecclesia de
culpa primi parentis, dum canit: *O felix culpa,*
que tantum ac talem meruit habere redemptorem. sic
possumus honestè desiderare alicuius infortu-
nium, ut inde resipiscat & evadat sanctus, quam-
vis non licet vñquam etiam ob talem finem
procurare.

315. Notandum 5. Posse unum idemq; objectum,
consideratum cum omnibus circumstantijs tenen-
tibus

tibus se ex parte objecti, esse honestum, & etiam practicè amabile respectu vnius naturæ rationalis, vel vnius certi generis hominum, & respectu alterius non esse honestè amabile, ne quidem amore speculativo: unde sequitur, quod tale objectum nec possit simpliciter & absolutè dici honestum, nec simpliciter dishonestum, sed tantum respectivè, hoc est, per ordinem ad talem naturam, vel tale genus hominum. Poteſt enim contingere ut objectum vndeque sit bonum, eò quod omnis malitia præcindatur, & excludatur, cum expressa etiam conditione adjecta, & tamen ipsum gaudium seu delectatio de tali objecto sit in vna perfona licita & honesta, in alia verò non sit honesta, sed dishonesta: quam doctrinam tradidit Card. de Lugo *disp. 16. de pœnit. s. 6. præterim n. 380.* Exemplum. Copula mariti cum vxore, est respectu conjugum objectum honestum, & possunt de illa etiam objectivè delectari, & tamen alias matrimonio solitus non posset sic licet delectari, per imaginationem habitæ vel habendæ copule, quantumvis expreſſe poneret ex parte objecti circumstantiam matrimonij. Radix vero malitia in hujusmodi delectatione desumenda est ex peculiari oppositione talis delectationis cum virtute Castitatis in homine soluto, proper periculum fecutæ corruptionis, &c.

316. Notandum 6. Non omne illud esse nobis honestum, quod Deo placet, vt existat. Nam (inquit rectè Card. Pallav.) placet Deo vt moriatur meus Pater, & tamen à me non amaretur talis mors honestè, nequidem amore speculativo, nam & talis affectus esset contra pietatem, quo mortem patris desiderarem ab aliquo humānum commodum v.g. ob hereditatem; liceret tamen velle mortem patris amore speculativo quo se homo veller conformare divina voluntati, nam hic amor in re ipsa aliud non est, quam complacentia, quā placet nobis, voluntatem Dei esse semper efficacem, quidquid absolute vult. Ratio proximè desumenda est ex voluntate Dei, quatenus Deus vt author naturæ rationalis, vult vel permittit aliqua amari amore practico, aliqua amore tantum speculativo, aliqua neutro. Quapropter tota honestas nostrorum actuum & objectorum qua defacto datur, pender à conformitate cum voluntate Dei, vt magis ex dicendis patebit.

Idipsum expressit S. Thomas q. 23. de Verit. a. 7. in C. *Ex hoc, inquit, actus nostræ voluntatis divine voluntati conformatur, quod volumus id, quod Deus vult nos velle.* Ecce! non dicit S. D. *quod volumus id, quod Deus vult. sed, quod Deus vult nos velle.*

317. Est ecquidem verisimum, multa objecta habere in se fundamentum, quod Deus attendit in præcipiendo vel prohibendo; & quidem quæ debet Deus, vt author naturæ, præcipere, aut prohibere, aut approbare, permittre &c. & si aliter faceret, ageret contra leges naturæ: atqui hoc fundamentum in præsenti potissimum

declarare intendimus, tanquam primam & fundamentalem regulam honestatis & dishonestatis. Et ratio est, quia non aliter nos scimus hunc naturæ, & seclusa speciali revelatione, hoc vel illud fieri à nobis conformiter voluntati divina, quam quatenus advertimus, certum aliquod predicatum in objecto, quod præsumimus Deo in suo beneplacito attendi, quamdiu de contraria voluntate non constat ex divina revelatione. Hæc inquam verissima sunt. Nihilominus aquæ certum est, quod si per possibile, vel impossibile, quocunque objectum quantumvis Reipublicæ noxiū, & ideo à natura prohibitum, si, inquam, Deum fingamus velle à nobis tale objectum amari, jam hoc ipso tale objectum nobis evadere honestum, tametsi in illo non verificarentur regulæ illa, quam Deus vt author naturæ defebit observari in præcipiendis, consilendis, prohibendis objectis. Itaque magis formaliter est dicta mēda honestas objectiva à voluntate, quam à præponderantia objecti, à qua Deus defebit vt author naturæ & secundum rerum exiguitam movetur, vt dicimus: sicut, licet originalis ratio videndi sit lux & color, formaliter men ratio videntis est Visio, qua si per possibile vel impossibile maneret, ablato colore, adhuc faceret effectum formalem Videntis.

318. Hinc infero, objectum honestum in genere definiri non posse, quin ex parte definiti includatur respectus & limitatio quævis relative ad illud subjectum seu suppositum, cui objectum honestum est. Ratio pater ex dictis: quia datur objecta, quæ nec respectu omnium sunt honesta, nec respectu omnium dishonesta: ergo formaliter respectu non possunt comprehendendi generali definitione.

319. Notandum 7. Controversi à Theologis in materia de Peccatis, an, si per impossibile, non existeret Deus gubernator univerbi, vel si ab aliquo invincibiliter ignorareretur, an, inquam, in tali casu posset committi peccatum mortale vel veniale. Et quidem communissima semper erat sententia, quod tunc adhuc daretur saltem peccatum philosophicum. Nihilominus P. Antonius Perez, & ex eo Card. Pallavicinus, negabant in illis casibus fore ullam honestatem aut dishonestatem, adeoque homines tunc in moralibus non fore diversos à belluis. Videri posset his enim adstipulari P. Esparza q. 20. in foliis 7, ob. a. 4. his verbis: *Ceterum, inquit, re ipsa sublatu penitus Deus nullum effe discrimen honesti ab dishonesto, & boni boni à non bono, quia nullum effe discrimen inter difposito à non bene difposito ad suum ultimum finem.* Verum hic author solum loquitur de Honestatibus Theologica, & serviente ad ultimum finem homini defacto constitutum, vt colligi potest ex alijs ejus verbis. quæ habet q. cit. a. 1. ad 5.

320. Dixi in Ethica & Theologia, in illo casu non fore quidem ullam dishonestatem, quæ fundaretur in voluntate obligante sub pena: quia tunc nulla esset superioritas. Negavi ta-

§. V.

Explicatur axiomā: quod aliqua sunt prohibita quia mala; alia vero mala quia prohibita.

324. **C**ontra nostram definitionem prima obiectio esse potest, quia apud Theologos receptissimum est, aliqua obiecta dici mala intrinsecē, alia mala extrinsecē: & mala intrinsecē non ideo esse mala quia prohibita, sed ideo esse prohibita quia sunt mala: ergo Inhonestas obiectiva non completerūt p̄r displicantiam Dei, sed habetur completere antecedenter ad illam: ergo non potest vniuersaliter desumti honestas & Inhonestas à complacentia vel displicantia Dei.

Hæc tamen obiectio non obstat definitioni. Certum enim est, aliqua obiecta non habere ex se Inhonestatem, sed ex prohibitione: ergo saltem horum obiectorum Inhonestas vltimo completerūt à prohibitione Dei. Cetera vero obiecta esto habeant malitiam antecedenter ad displicantiam Dei, convenienti tamen cum prioribus in hoc, quod displicant Deo, & non potest aliud prædicatum genericum assignari in quo conveniant, quām istud: *Placere Deo, amari à nobis.*

325. Ad axiomā allatum respondet P. Antonius Perez ex S. Thoma 1. 2. q. 71. a. vlt. ad 4. vbi S. D. propugnat definitionem S. Augustini, quā definit peccatum per oppositionem ad legem aeternam, & ad obiectiōnēm factam responderet, quod distinctio inter prohibita quia mala, & mala quia prohibita, locum solūm habeat in prohibitis iure positivo; nam hoc iure verum est, quod aliqua prohibentur, quæ jam prius iure naturæ aut divino sunt prohibita, aliqua vero non sunt. *Si autem referatur (inquit) ad Ius naturale, quod continetur primò quidem in lege aeterna, secundario vero in naturali iudicatorio rationis humanae, tunc omne peccatum est malum quia prohibitum.* Hæc S. D. que plenē exprimunt doctrinam traditam, scilicet omnia obiecta in tantum à nobis judicari mala, in quantum sunt contra legem Dei, quæ est vltimum complementum Inhonestatis obiectiva.

Respondet vltérius Card. Pallav. posse etiam in ordine ad legem naturalem illam distinctionem adhiberi, quatenus aliqua obiecta non possunt non displicere Deo, nempe illa, quæ non possunt esse volita nisi voluntate formaliter peccaminosa. Sed hac responsione prætermisſa,

326. Respondemus, axiomā illud verissimum esse, aliqua scilicet obiecta esse intrinsecē mala, hoc est, esse fundamentum in illis ut exigant ab auctore naturæ prohiberi, & quæ meritò debent à nobis judicari esse prohibita, quamdiu non constat de revelatione facta dispensationis; (de qua dispensatione agetur in Tractat. de Legibus) Alia vero sunt, quæ prohiberi non exigunt, & judicantur hoc ipso licere, quamdiu non constat de prohibitione contraria. Cum hoc

men, & iterum nego, non fore tunc aliquam honestatem aut in honestatem, hoc est, non fore possibiles actus ejusmodi, propter quos elicitos alii homines inclinentur naturaliter ad amandum, vel odio habendum illum, qui tales actus ponent.

321. Ceterū, inficiari nemo potest, in illis casibus quibus Deus vel non existeret, vel ignoraret, fore Honestatem & In honestatem prorsus alterius rationis & ordinis, ab ea, quæ defacto est, & quæ procedit ex cognitione Dei: in illis enim casibus Honestas & In honestas desumeretur vltimò ex illo prædicato intrinsecō obiecti, quod defacto attendit Deus, (vocatūque *Præponderantia*, aque infra ex professo declarabitur) & ex negatione Dei defacto vero completerūt Honestas & In honestas vltimò per voluntatem & approbationem Dei, saltem in illis obiectis in quibus Deus potest dispensare. In illis vero obiectis in quibus Deus dispensare non potest, Honestas & In honestas specificatur ab aliqua Perfectione divina, à qua provenit, quod Deus dispensare non potest, vel certè recurrente est ad hypotheses impossibilis, v. g. si per impossibile Deo placaret mendacium fieri à nobis, tunc illud esset honestum, vel: si quis per errorem judicaret mendacium placere Deo, illud respectu talis hominis esset honestum: ergo In honestas realis mendacij & hujusmodi adhuc includit displicantiam Dei.

§. IV.

Honestatis & In honestatis obiectiva definitione.

322. Obiectum honestum prout defacto datur, in genere definiri potest hoc modo. Illud obiectum est alicui Naturæ rationali honestum, quod sine errore cognitum, placet Deo amari à tali natura: illud vero est In honestum eadem naturæ, quod, sine errore cognitum, displaceat amari à tali natura. Dixi: *sine errore cognitum*: non quod putem, ad operationem honestam requiri, vt cognoscatur obiectum sine errore; (contrarium enim constat ex dictis de conscientia erronea) sed ideo adjecta sunt illa verba, vt indicaretur, Conclusionem loqui de obiecto prout est in se, & quale affirmaretur esse, si sine omni errore cognoscereatur.

323. Probatur autem definitio; tum quia melior non occurrit; tum quia est per terminos noscimus, & in ordine ad cognitionem experimentalē: omnes enim experimur, quid sit amare & amari, quid placere quid displicere. tum denique quia convertitur cum definito, & est per prædicatum, quæ aliud principalius & antecedenter cum sufficiente vniuersalitate non potest affligi, vt patet ex præmissis notandis. Est etiam ad mentem D. Thomæ q. 3. de causa peccati a. 1. in C. dicens, Voluntatem Dei esse primum Regulam omnium voluntatum.

hoc tamen stat, etiam priorum objectorum completam honestatem ultimò defunsi ab actuali displicientia Dei, vel quia Deus posset in illis dispensare, vel quia si per impossibile ponerentur non displicere Deo, non haberent illam malitiam quam defacto habent.

§. VI.

An omnis obligatio supponat existentiam Dei, eisque notitiam.

327. **O**bici potest 2. Athei peccant, & tamen non agnoscunt, sed negant esse Deum: ergo Inhonestas objectiva est completa antecedenter ad displicientiam Dei: nam ab hac sola specificatur peccatum Atheorum.

Respondetur, vel Atheos invincibiliter ignorare Deum, & sic non peccare Theologicè, sed tantum philosophicè; vel si peccant Theologicè, ideo peccare, quia agnoscunt aliquod prædicatum proprium Dei, & sic cognoscunt Deum saltem sub conceptu Principij obligantis aut præcipiens: Quare Athei Theologicè peccantes vel tantum oretenus negant tale Principium habens potestatem obligandi, vel negant Deum sub conceptu aliorum prædicatorum, Omnipotentiæ, Providentiæ, Immensitatis &c. & hi, Theologicè loquendo, potius Blasphemi quām Athei dicendi essent, quamvis & rectè Athei dicantur, quia negant Deum sub nomine Dei, quod Blasphemi non faciunt, quia agnoscunt Deum sub nomine Dei, sed negant illi convenire prædicata, sine quibus argueretur Deus non esse Deus.

328. Quod autem peccatum Theologicum supponat aliquam notitiam Dei, docet D. Thomas 22. q. 38. a. 2. definiens peccatum, quod sit Aversio voluntaria à Deo, & ait, quod non esset culpa, nisi esset aversio voluntaria: ergo debet esse cognita sub ratione aversionis. Celebris etiam est definitio peccati, tradita à S. Augustino, quod sit Diictum, Factum, aut Concupitum, contra legem Dei aeternam.

Vrgebit tamen aliquis. Etiam si Athetus agnoscet aliquam obligationem dum peccat, non est tamen inde consequens, quod agnoscet Deum ut superiore & authorem talis obligationis, potest enim aliquis obligari ab æquali, immò à se ipso, sicut sit in contractibus. Pro response

329. DICO, omnem obligationem in conscientia fundari in Superioritate Dei, hoc est, in Potestate reddendi, nobis actum aliquem turpem, odio & penam dignum per suam prohibitonem. Probatur. Omnis potestas creata præcipendi & obligandi, debet originaliter provenire & esse concessa ab ente per excellentiam suam superiori, & habente circa nos dominium excellentiale: ceteroquin enim omnes homines sunt æquales: æqualis autem in æqualem non habet ex se potestatem, quia non est major ratio pro hoc quam

pro illo: multò minus potest quis obligari sibi seipso, vt declarabitur in responsionibus ad tales contrarias. Itaque

330. Dicunt aliqui primò, vnumquaque esse naturaliter subditum Universi, & Republica humana; quia omnis pars est in dominio totius, vt docet Aristoteles in Politicis. Ratio autem Aristotelis est, quia virusquisque indiget operâ totius communitatis: ergo propter hanc indigentiam par est, vt sit illi subditus.

Sed contra hoc est; quia si indigentia multa membrorum communitatis est, adequare & sufficiens fundamentum potestatis obligandi. & etiam in hypothesi quod non debet Deus, plerimodo tequerentur, quæ ipsi adversarij habent pro absurdis. Primo sequeretur, pauperes fieri subjectos divitibus per ipsam paupertatem, quae rerum sublevatione indigerent. Secundo sequeretur, eum qui extra omnem communitatem virare vellet, contra nullam obligationem factum esse, etiam si aliquem ex communitate occidat, quia non indigeret illis, nec vellet eorum operari. Tertio sequeretur, saltem in Republica Angelica, & animarum separatarum, nullam fore obligationem, quia nulla est ejusmodi mutua indigentia. Quartò sequeretur Angelos aut habitueros ullam obligationem erga homines, quia his non indigent. Quinto sequeretur, Communitatē posse vnamini consenserit occidere hominem ad eas miseras redactum, vt nemini amplius prodesse posset. Hac omnia adversarij existimantur absurdia: ergo nisi assignent aliam radicem obligationis futura in casu quo non esset Deus, debent fateri tunc nullam fore obligationem inter & Theologicè acceptam, hoc est, cuius transgressio inducat reatum penam, & per consequentiam omnem hujusmodi obligationem fundari in superioritate essentiali Dei.

331. Dicunt alii secundò, vnumquaque hominem, & naturam quamcumque rationalem, esse sibi ipsi obligatam.

Contra. Nemo potest sibi direcere legem ferre; statim enim pro libitu posset eam abrogare; toties autem libet eam abrogare, quoties vellet facere contra legem: ergo illa lex esset sine fructu: de essentiali enim legis causa ligare, vt non sit in potestate ligari faceret, actionem absque eo quod incurrit indagationem legislatoris, & reatum penam.

332. Dicunt alii 3. posse vnumquaque hominem sese alteri sponte subjicere.

Contra. Ergo si Petrus nollet se alteri subjecere, in casu quo non esset Deus, nihil possit in honestatis committere, quod est contra intentionem adversariorum. Contra 2. Nemo potest alteri subjicere, nisi accidente aliâ voluntate & potestate superiori, approbante voluntatem & desiderium subditū volentis alteri subjicere: nemo enim potest sibi ipsi legem ferre.

Agnovit hoc S. Bonaventura in 2. diff. 37. in 4. dub. circa textum. dum quarens, unde proveniat

vis obligandi in Prelato. Dicendum, inquit, quod vis pender à mandato Dei, quia Deus mandat ut obediatur homini.

§. VII.

Reditur ratio, quare omnes Actus Divini sunt aequalis honestatis.

330. Obijci posset 3. Ex nostra doctrina sequitur Deum honestè operatur esse, quidquid tandem vellet, v. g. si per impossibile mentiretur, consequens est falsum. Nam ideo Deus non potest mentiri, quia non potest peccare: ergo si fingeretur mentiri, fingeretur peccare, ad eum non ageret honestè. Sequela probatur. Non enim haberet Deus aliam voluntatem superiorem pro mensura suorum actuum, nec esset aliquis potens Deum suā voluntate obligare: ergo propria voluntas esset unica mensura actuum divinorum: atqui semper ageret conformiter sua voluntati, hoc est, ageret id quod sibi placet à se fieri: ergo etiam mentiendo ageret honestè: quod cum videatur ex terminis absurdum, facendum erit, honestatem vel dishonestatem residere in objectis ipsis completere, & antecedenter ad omne beneplacitum Dei.

331. Occasione hujus objectionis solidè confirmabitur nostra conclusio, supponendo id quod apud Theologos certissimum est, Deum non posse committere ullam imperfectionem moralem, hoc est, nunquam Deum agere posse minus honestè, quocunque tandem objectum amplectatur, etiam quod in se est minus bonum. Hujus inquam veritatis ratio commoda reddi non potest, nisi recurrendo ad nostram conclusiōnem. Ostendo, referendo varias rationes ab alijs adhibitas, sed insufficiētes.

332. Aliqui apud Card. Pallavicinum id explicare conantur per hoc, quod Deus habeat infinitam advertentiam ad honestatem objectivam: unde existimārunt honestatem volitionis crescere infinitè, & per consequens non suscipere magis & minus.

Sed hos rectè impugnat citatus Cardinalis. Non est satis ad honestatem infinitam simpliciter, hoc est, excludenter omne incrementum simpliciter, si aliquid infinitum concurrat ad talē actum, alioquin noster amor Dei esset infinitè bonus, & peccatum esset infinitè malum, quia ad utrumque concurrerit objectivè bonum infinitum: sed requiritur, vt omnia pertinentia ad honestatem actionis, concurrant infinitè, ex quibus talis bonitas possit augeri vel minui. Vnde sicut, si mendacium leve committeretur cum infinita advertentia, non propterea esset infinitum simpliciter in ratione malitia, sed solum in ratione mendacij levis, ita etiam si electio objecti boni fiat cum infinita advertentia, non propterea habet honestatem infinitam simpliciter, sed solum in ratione voluntatis talis objecti, ergo si in ipsis objectis esset adæquate con-

stituta diversitas honestatis objectivæ, nondum esset redditia ratio, cur Deus volendo minus bonum, non ageret minus honestè, adeoque cum imperfectione morali.

336. Card. de Lugo disp. 2. de Incarn. docet, ideo omnes actus morales Dei, esse in bonitate aequales, quia unusquisque identificatur cum infinitis alijs actibus bonis Dei, versantibus circa omne objectum honestum, & relinquendo aliud minus honestum, & ex hac identitate desumit infinitatem incapacem augmenti Bonitatis.

Verum nec hac explicatio subsistit. Quia sicut Deus per suos actus relinquit minus bonum præferendo majus bonum, quia non datur bonum infinitum, ita relinquit Deus majus bonum, quia posset creare perfectius: ergo si honestas actuum divinorum debet desumi ab objecto, hoc ipso actus divini versantes circa objecta diversæ perfectionis, non haberent, formaliter considerando, aequalē laudabilitatem. Identitas autem actuum inter se probat quidem infinitatem physicam, sed non infinitatem singulorum in ratione honesti, quia objectum non specificat nisi secundum bonitatem finitam. Itaque infinitas actuum divinorum explicanda est, vt circa singula objecta intelligatur Deus operari honestè infinitā.

337. In nostra vero sententia res facile ex�licatur. Diximus enim, unicam mensuram honestatis esse, Placitum Dei, ita quidem, vt si Deo magis placeret objectum in se minus bonum, illius objecti electio hoc ipso esset magis honesta, v. g. si Deo magis placeret matrimonium Petri, quam Cælibatus, esset Petro honestius matrimonium quam Cælibatus. Subsumo. atqui Deus quidquid eligit, eligit juxta suum placitum, & semper placet illi pra opposito quod non eligit: ergo ipsa electio reddit Deo objectum honestissimum: repugnat enim unum actum divinum esse altero magis honestum, quomodounque se habeat objectum, quia repugnat eligi à Deo aliquid, & tamē oppositum illi magis placere.

338. Hinc à fortiori inferatur, Deum non posse agere dishonestè, quia, vt notat D. Thomas, voluntas Dei naturaliter inhæret summo bono, nec potest ab eo deficere: sensus est: Deum non posse agere contra suum placitum.

339. Dices 1. Ergo neque in nobis dabitur major vel minor honestas, quia nostrorum actuum mensura est eadem voluntas & beneplacitum Dei. 2. Negando consequentiam: quia respectu nostri placent Deo aliqua magis vt fiant à nobis, & aliqua minus, tamē ambo placeant, & sint incompossibilia inter se: vnde penes nos est eligere illud quod Deo minus placet, & hoc eligendo agimus cum imperfectione morali, adhuc tamen honestè. v. g. Matrimonium ejusque vius minus placet Deo quam Virginitas aut Cælibatus, simpliciter tamen etiam placet Deo matrimonium: quod si eligatur, honesta quidem est electio, sed non caret imperfectione morali.

Cc

340. Dices

340. Dices 2. Ergo omnis noster actus cuiuscunque virtutis, erit actus Charitatis erga Deum, quia semper attenditur beneplacitum Dei. *Rg.* Negando consequentiam. ad Amorem enim Benevolentiae non est satis, habere voluntatem alterius pro regula suorum actuum, alioquin omnis actus obedientiae esset actus benevolentiae erga Superiorem, cuius voluntas est regula subdit, sed requiritur, ut alter sit finis C VI. atque Deus non est finis C VI, virtutum moralium, que habent pro fine C VI, ipsum hominem, qui per eas sibi vult comparare honestatem. Ergo &c.

341. Dices 3. Ergo saltem omnis actus virtutis erit actus obedientiae, & nulla erit inter eos differentia specifica. *Rg.* Actus virtutum differre specie propter formalem diversitatem divinae Complacentiae, desumptam ex diversitate bonitatum physicarum, inexistentium objectis, ut ex dicendis constabit.

342. Dices 4. Ideo actus Dei sunt honesti, quia objectum est honestum: & quia praeconosciuntur a Deo ut honestum: ergo antecedenter ad objecti electionem jam debet Deus invenire in objecto honestatem completam. *Rg.* In illis objectis a quibus honestas est separabilis ex voluntate Dei, Deus antecedenter ad suam approbationem, non cognoscit nisi honestatem conditionalem, non verò absolutam. cognoscit nimis Deus, illa objecta fore honesta, si ipse ea approbaverit: per ipsam autem approbationem video ea fieri absolute honesta, sicut dum quis practice enuntiat: facio te dominum hujus libri: ad hoc vt sit verax, non est necesse, ut praevideat veritatem absolutam objecti enuntiati (neque enim alter est dominus antecedenter ad illam enuntiationem practicam) sed satis est, quod praevideat veritatem conditionalem, hoc est, objectum fore verum, si id ipse enuntiaverit cum voluntate transferendi dominium.

343. Dices 5. Ergo si Deus mentiretur, non ageret in honeste, sed aquae honeste ac quando dicit veritatem, quia etiam tunc ageret juxta Regulam summae honestatis, scilicet juxta placitum divinum. *Rg.* Hypothesin esse impossibilem, ut ostendetur in Tract. de Fide. ceterum si velimus in praesenti casu eam formare, tunc dicendum est, arguitive tale mendacium fore non honestum, quia argueret in Deo potentiam mentandi, adeoque defecitum aliquius perfectionis primariae, & sic non esset conforme beneplacito infinite bonitatis: & quia tunc non daretur alia voluntas superior, cui displiceret tale mendacium; ideo tale mendacium non haberet aliam honestatem, nisi qualis haberet mendacium hominis, casu quo non daretur Deus.

§. VIII.

Regula cognoscendi objecta essentialiter honesta.

344. **O**bici potest 4. Ex nostra sententia legum videtur, omnia objecta, quæ dicuntur esse in honesta iure naturæ, posse a Deo fieri licita & honesta; quia posset Deus habere Beneplacitum ut fiant a nobis: consequens est communem sententiam, assentientem quod Deus non possit dispensare in lege nature.

Hæc tamen objectio scipiam tollit & solvit. Vel enim potest Deus habere Beneplacitum v.g. circa fornicationem, vel non potest. si non potest, objectio non est ad rem, quia supponit falsum, si potest habere, certum est quod in talibus fornicatio evaderet licita & honesta formaliter & proximè, quidquid sit an tunc fieret dispensatio propriæ dicta.

Absolutè loquendo negatur sequela, sunt enim aliqua objecta, in quibus Deus dispensare non potest, ne quidem dispensatione improprie dicta. Aliqua tamen objecta sunt, quæ dicuntur iure naturæ prohibita, in quibus Deus potest suam voluntatem absolutam & dominativam facere, ut quæ alioquin exigent esse illicita, fiant hic & nunc licita, v.g. concubinatus, polygamia, dissolutione matrimonij consummati &c. Horum ergo objectorum in honestas completeret ultimè per dispensationem seu improbationem positivam Dei, conformem exigentia naturali objectorum: quia dispensentia semper presumuntur, quandiu contrarium non revelatur.

345. Porro esset quastio de modo loquendi, vrum voluntas Dei, quâ redderet Polygamiam (& sic de alijs) licitam, esset propriæ dicti dispensatio, necne. Communis sententia habet non esse dispensationem propriæ dictam, sed tantum variari circumstantias, & materiam telliter, ut jam non cadat sub legem, quod prius sub legem cadebat: & ideo Castro Palao Tr. 3. d. 6. p. 2. n. 5. dicit, Dispensationem esse relaxationem legis eo casu, quo lex obligat, absque mutatione circumstantiarum causantium obligationem. Declaratur autem exemplis, quomodo fiat variatione circumstantiarum, v.g. quando Deus Abraham præcepit immolationem filii innocentis, variata est circumstantia, nempe, licer malum sic occidere innocentem sine autoritate domini vita & mortis, in casu tamen intervenientis authoritatis Domini. Eodem modo explicatur, quomodo populus Israeliticus portuerit spoliare Ægyptios, nempe ex voluntate supremi Domini.

346. Verum licer in his exemplis facile demonstretur mutatio circumstantiarum, & ideo non fiat dispensatio propriæ dicta, alia tamen exempla sunt, in quibus non videtur posse res explicari, nisi admittatur dispensatio propriæ dicta, v.g. facientur communiter DD. Fornicationem, Polygamiam, Repudium, posse divinâ autoritate pro

ter pro aliquo casu fieri licitum: quero, quae-
nam circumstantia fundans alioquin obligatio-
nem, mutetur? an voluntas Domini Dei? ve-
rum huius mutatio (qua non est mutatio physica,
sed nostro loquendi & concipiendi modo) si ob-
staret, nulla penitus esset possibilis dispensatio
propriæ dictæ, quia hoc sensu semper mutatur
voluntas Superioris, quatenus scilicet pro alijs
casibus vult obligare, excipit autem hunc vel il-
lum casum. Nulla autem alia variatio ostendi-
potest: erit ergo propriæ dictæ dispensatio.

347. Confirmatur authoritate D. Thomæ
in QL de malo q. 3. de causa pec. a. 1. in resp. ad. 17.
Præceptum divinum (loquitur de præcepto factō
Ole prophete, ut duceret fornicariam) facit, vt
non sit peccatum, quod alter eſſet peccatum; potest
enī NB. Deus, vt Bernardus ait, dispensare in præ-
ceptis secundæ tabule, per quæ homo immediate ordi-
nat ad proximum. Bonum enim proximi eſt bonum
quoddam particulare. Non autem potest dispensare
in præceptis prime tabule, per quæ homo ordinatur ad
Deum, qui à seipso alios non potest avertire, non enim
potest negare seipsum. Hac S. Thomas.

348. Neque sibi contrarius eſt, quando r.
2. q. 100. a. 8. ad 2. docet, Deum dispensare non posse,
ut homini licet non ordinatè ſe habere ad Deum, vel
non ſubdi ordinis Justitia ejus &c. hoc enim veriſili-
num eſt, quia Deus non potest facere, ut licet
homini agere contra dictam rationis, & contra
id quod Deus præcipit; & hoc ſensu potest ac de-
beradmitti, Deum non posse dispensare in lege
natura, ſed de hoc punc̄to iterum in tract. de le-
gibus.

Quænam, quanam objec̄ta ſint omnino indi-
ſpensabilia à Deo. De qua re fuſe agit Salas,
nece tamen tradi regulam generalem, ſed ſolum
exemplis rem declarat.

349. Regula generalis eſt, illa omnia &
ſola objec̄ta necessariò displicere Deo fieri à no-
bis, adeoque eſſe indispesibilia, quæ ſi fingi-
rentur Deo aliquando poſſe non displicere, id
decederet in prejudicium alicujus perfectionis di-
vine. Declaratur regula in exemplis communiter
afferti soliti. Odium Dei, & omnis actus for-
maliter peccaminosus, hoc eſt qui dicat: faciam
hoc non obſtantē diuinā prohibitionē: non potest non
displicere Deo, quia ſi aliquando placaret, vel
non displiceret, argueretur defectus alicujus di-
vinci perfectionis, quæ à Deo necessariò amatur.
Infinita enim authoritas Dei eſt utique ejusmodi
perfectioni necessariò placens Deo. hæc autem de-
cet Deo, ſi poſſet licet odio haberi, nempe
contemni: nam de ratione infinita authoritatis,
qua major excogitari non potest, eſt, vt in nullo
cauſa poſſet licet contemni: & hoc eſt ſanè omni-
bus a natura inſitum, quid Deus non poſſit ſe-
ipſum facere licet contemptibilem; quid enim
quaſo in hoc boni apparet? quin immo quid
permittitius naturæ intellectuali poſſet excogitari,
quā ſi poſſet licet contemnere præcepta Dei, &
quid indigneus Deo, quād ejus præcepta poſſe

licitè contemni? ſanè ex terminis chymæricum
eſt, præceptum superioris poſſe licet contemni;
de ratione enim præcepti eſt, reddere actum illi-
citudinē: & de conceptu entis supremi eſt, poſſe
præcipere.

§. IX.

*Regula discernendi, quanam objec̄ta ſint de
jure naturæ honesta, vel inhoneſta.*

TRadenda tandem eſt illa fundamentalis regula,
Secundūm quam judicare prudenter poſſimus,
aliqua objec̄ta eſſe nobis honesta, aliqua inhoneſta,
ſeu, quod idem eſt, aliqua placere Deo ut
ſiant à nobis, aliqua diſplicere. Procedunt autem
ea quæ dictū ſumus, ſeclusa revelatione de
dispensatione facta, vt jam diximus, & iterum
dicemus.

Advertendum autem prius eſt, non poſſe in
aſſignanda hac regula rationabilius procedi, quām
ſi talis aſſignetur, qualem in condendis legibus
vellet à natura obſervatam eſſe omnes creaturæ
intellectuali, ſubditæ illis legibus, ſi in ſtatu poſſi-
bilitatis & adhuc incertæ de ſua existentia, dēque
ſuis caſibus fortuitis, deberent ferre ſuffragium
pro condenda lege. Probatur ex illo communi
Jurisperitorum effato. *Summus omnium legum fi-
nis eſt, ſalutis publica. Salus populi ſuprema lex eſt.*
Vnde conſequens eſt, omnes leges conſtituendas
& recipiendas eatus eſſe, quatenus illarum ob-
ſervatione humana ſocietas ac publica tranquilli-
tas meliore modo conſeſbitur conſervari.

350. Jam ergo ſi ſinguli homines adhuc incer-
ti de ſuis caſibus particularibus, qui poſſent
evenire, deberent ferre ſuffragium, an hoc vel
illud deberet eſſe licitum vel illicitum, utique
vellet eo modo decerni & legem ferri, quo mo-
do, ſi ferrentur, ciferentur ad tranquillitatem
conducere. v. g. vnuſquisque veller, vt lauda-
bilis eſt, & natura placaret ille, qui contra ho-
ſtes patriam defendet cum periculo vita; econtra
verò, vt diſpliceret ille, qui patriam hoſtibus
proderet, qui alteri invito ſua bona, famam aut
vitam auferret, qui fornicando prolem incertam
redderet, qui prolem per abortum impediret &c.
ergo in aſſignanda regula Honestatis & Inhoneſti-
tatis naturalis, non poſſimus ſecurius proce-
dere, quām conſulendo noſtrum lumen naturæ, quid
nempe conſulſiſſemus authori naturæ, ſi nos in
conſilium adhibuiſſet, antequam quidquam ſcri-
mos de caſibus qui ex libero arbitrio eventuri ali-
quando eſſent. hæc enim internâ reflexione de-
prehendemus iudicium iphiſus authoris naturæ,
cuſus lumen ſignatum eſt ſuper nos.

351. DICES: ineptè fingimus nos adhibe-
ri in consultationem ante omnem existentiam,
quia nemo non existens poſſet dare conſilium:
ergo inanis eſt hæc noſtra confideratio, hominis
ut conſulentis in ſtatu poſſibilitatis. g. Poſſe
conſiderari hominem existentem quidem, ſed
necedum

Ccc 2

necdum existentem stabiliter, nec pro tempore determinato, à cuius inchoatione sit duraturus aeternum. sicut possum mihi imaginari me adhiberi in consilium pro ferendis legibus alicuius Provinciae, antequam sciam me exstiratum aliquando in illa provincia, in qua tamen multum desidero existere.

Regula itaque generalis Honestatis & In honestatis objectiva, fundata in ipsa natura, est hæc. Illud est Honestum, quod expedit licere, (hoc est, quod expedit placere Deo fieri à nobis, vt jam supra exppositum est) illud vero in honestum, quod expedit non licere, seu, quod non expedit licere. Ulterius, illud est obligatorium, quod expedit non solum licere, sed insuper habere annexam obligationem & disciplinantiam authoris natura de actu opposito.

Porro, quid sit: *expedit ad bonum & felicem statum*: est ex terminis notum: nempe; expedit ad aliquem finem est: plus boni afferre quam mali ad illum finem: ergo: expedit licere: est: ipsam licentiam plus boni afferre quam mali.

Dixi itaque: *Quod expedit licere: & non dixi: quod expedit fieri.* Ratio est: quia sepe contingit quod hinc & nunc aliqua actio plus boni afferret ad finem Reipublicæ, quam mali, adeoque expedire illam fieri secundum se: sed tamen non expedit eam licere: quia scilicet ex ipsa licentia plus mali quam boni sequeretur aut timendum esset, in ordine ad statum felicem Reipublicæ humanae, v.g. posset contingere, vt levi mendacio hostis iniquus averteretur, & integrum regnum conservaretur, & per consequens hujusmodi mendacium hinc & nunc plus boni afferret quam mali; & tamen hoc non obstante non licet etiam in tali casu mentiri; quia ipsa licentia mentiri in casu quo plus emolumenti speraretur ex mendacio, quam damni, esset ansa tanti abusus, vt omnis societas & humanum commercium summè laderetur, si non omnino disfolleretur.

352. Dices. Deberet saltem Natura illos casus excipere à lege, in quibus non videtur plus mali afferri quam boni. R. In aliisque legibus hujusmodi exceptio habet locum, sed non in omnibus, quia quædam leges versantur in ejusmodi materia, vt si Natura admitteret exceptiones, pro privato cuiusvis arbitrio, tota lex inutilis redderetur & cluderetur, propter abusum & fallas persuasions subditorum, prout declaravi in Institutionibus, *titulo de Legibus, presertim §. 3. & consentit Card. Pallavicin. d. 9. q. 1. a. 4. n. 2.* Quis enim non videt, quod si liceret privatâ autoritate occidere personas quæ judicantur Reipublicæ esse noxias, quod inquam, sequentur innumera homicidia etiam innocentium, ex corrupto nimis & inordinatis affectibus occupato iudicio.

353. Ex eodem fundamento redditur ratio, cur leges humanæ obligent etiam illos, qui pro-

babile judicium habent, leges illas non esse vires Reipublicæ, magisque expedire non esse licet. Ratio, inquam, est, quia si vis legis impedi posset privatâ subditorum opinione, plurimi inducerentur, vt de legibus perversè judicarent, easque non observarent sub hoc prætextu, hoc autem incommode longè gravius est, quia quodquædam pauca persona patiuntur, dum obligantur lege in casibus in quibus lex possit alioquin exceptionem admittere.

§. X.

Regula cognoscendi, quodnam objectum est altero honestius.

354. Posset aliquis arbitrari, conformiter ad Regulam positam dicendum esse, quod illud sit magis Honestum altero, quod, si ponatur licere & placere authori naturæ, plus Boni afferre quam alterum objectum, quod etiam quædam placet, sed ejus licentia minus boni afferret. Verum hoc modo non traditur Bona Regula. Sunt enim quædam objecta honesta, quæ non nisi cum maxima difficultate, & victoria valde ardua sunt, & ideo raro sunt, neque sunt simpliciter necessaria ad felicitatem Reipublicæ, ac proinde non sunt sub præcepto, neque etiam plus boni affirunt quam alia objecta honesta, minus bona, quia minus victoriofa.

Sic Virginitas est honestior vsu Matrimonij, & tamen licentia Virginitatis non afferret nisi Natura humana plus boni, quam afferret licentia vsu Matrimonij. Nam honestas Matrimonij est bonum necessarium, sine quo non posset genus humani honestè propagari, que tamen propagatio est bonum necessarium, bonum vero Virginitatis non est bonum necessarium: & quia Virginitas est valde ardua, ideo non nisi a pacis respectivè possidetur. Immò tradunt D.D. quod si humani generis conditio ad eum calum redigeretur, vt conservari non posset nisi per copulam alicuius habentis votum castitatis, quod inquam, voti obligatio cœsaret, quia pro tali casu non esset de meliore Bono.

355. Confirmatur. Vnum idemque objectum honestum, factum cum majore difficultate, est magis laudabile, quam illud ipsum factum cum minore difficultate, & tamen difficultas non auger emolumenntum, sed potius minuit, quia facit, vt rarius exerceatur, ergo excessus honestatis non est mensurandus ab excellu boni, quod præ alio afferret.

356. Regula ergo sic formanda est. Illud objectum est magis honestum altero, seu, placet Deo præ altero, quod expedit Deo magis place re altero, eo quod propter hanc ipsam majoram Dei complacentiam plus boni afferret quam mali. Probatur. Sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis: atque illud simpliciter est honestum, quod simpliciter placet Deo fieri à nobis, vt præcedente §. visum est: ergo illud

CONTROVERGIA II.

Vtrum debeat intendi Moralitas objectiva ab operante, ut refundatur in actu.

illud erit magis honestum, quod magis placet Deo fieri à nobis: Subsumo vterius: atquì illud presumitur & expedit simpliciter Deo placere fieri à nobis, quod hac ratione plus affer boni quam mali: ergo illud presumitur & expedit magis placere Deo fieri à nobis, quod si ponatur Deo placere magis, plus affer boni quam mali.

357. Declaratur. Sunt aliqua objecta admodum ardua, quæ si ponantur esse honesta, & frequenter fieri, plus boni afferunt quam mali: ergo ad authorem natura spectabat, per suam probationem & beneplacitum procurare commodium, quod ex hujusmodi operationibus poterat sperari. Potes autem contingere, vt hujusmodi objecta tot difficultatibus & molestijs obsepta sint, vt nisi divino beneplacito premiorumque spe excutient homines, non sint hujusmodi objecta procurandis operam daturi, ob difficultatem & molestiam: nisi ergo plus placerent Deo quam opposita, quis ea amplectetur? Non habet ergo author natura alium modum procurandis emolumen quod inest istis objectis, quam si majora suo beneplacito reddit illa magis honesta, laudabilia & pramibilia: sic enim sperari poterit, aliquos homines stimulando esse, ad illa procuranda.

Neque propterea periculum est, fore, vt objectum minus difficile hoc ipso negligatur: non enim nisi pauci (respectivè) homines sunt tam heroici, vt ea appetant, quæ landabiliora sunt, & difficultiora. Hinc redditur ratio, cur Virginitas magis placeat Deo quam Matrimonium, tamen non afferat bonum necessarium sicut affer Matrimonium, quia nempe illud speciale bonum, quod afferet hac nobilissima virtus, vt tranquillitatem singularem mentis provenientem ex integritate carnis, experitis illarum infestacionum, quas patiuntur, qui carnis illecebras aliquando deguifurant, expeditiore cælestium rerum contemplationem &c, hac inquam & plura ejusmodi bona, eti non sint bona necessaria ad conferendum genus humanum, sicut est Matrimonium, sunt tamen bona multum estimablia, & ideo non erant authori Natura negligenda, que tamen bona non poterat author natura obtinere, nisi ea reddidisset suo beneplacito estimabiliora & pramibiliora. Per hoc autem non tollitur bonum Matrimonij, in quantum est bonum necessarium, quia vt experientia docet, etiam cogniti majori laudabilitate Virginitatis, semper abunde reperiuntur, qui matrimonium elegant, neglecta virginitate, per quos genus humanum ad sufficientiam & vltimam propagatur.

CONTROVERGIA II.

Vtrum debeat intendi Moralitas objectiva ab operante, ut refundatur in actu.

358. Notandum primò, objectum tam Bonum quam malum, posse dupliciter esse Volatum; materialiter scilicet & formaliter. Materialiter iterum dupliciter, Directè, vel Indirectè. Indirectè, quando est directè volatum aliquid, quod cognoscitur habere connexionem cum alio; tunc enim hoc aliud, etiam si non intendatur, dicitur volatum indirectè: exempli gratiæ, qui vult garris in templo, animadvertisens scandalum inde seculorum, scandalum est indirectè volatum, garris vero est volata directè: item quando volo occidere non ex odio, sed vt possim furari, homicidium & furtum sunt directè volata, sed homicidium tantum materialiter, quia non habet se vt motivum, sed tantum vt medium: at vero furtum est formaliter volatum, quia habet rationem finis & motivi. Eodem modo qui dat elemosynam præcisè amore vanæ gloria, vult tantum materialiter subleyationem alienæ miseriae, sed vanam gloriam vult formaliter.

359. Notandum secundò, aliquorum actuum malitiam consummari interius, cō quod vel nihil ponant exterius, vel id quod ponant exterius, est secundum se indifferens ad bonum & malum, vel tantum per accidens hic & nunc habet malitiam; aliorum vero malitia consummatur exterius, quia ab actione externa tanquam in se malia contrahunt malitiam: Prioris generis numerantur à Vasquez, Odium, Invidia, Ingratitudo, Inobedientia, Scandalum; posterioris vero, Homicidium, Sacilegium, furtum &c.

Questio est, quomodo debeat esse volita Bonitas vel Malitia Objectiva, vt contrahatur inde Specialis Honestas vel Inhonestas in actu.

360. DICO 1. Ad contrahendam honestatem ex objecto, vel aliqua circumstantia objecti, non est sat, objectum vel circumstantiam esse materialiter & directè volitam, sed debet habere rationem motivi formalis, hoc est, debet ideo esse volita, quia est talis. Probatur primò. Nemo enim laudatur propterea, quod aliquid boni fecerit, si constet, quod illam Bonitatem non haberit pro motivo: v.g. non laudatur à Castitate, si constet solius parfuniorum causâ abstinuisse à fornicatione; nec laudatur à misericordia, qui visitat ægrum præcisè gratiæ confabulationis.

Probatur 2. à priori. Quando Bonitas objecti non intenditur formaliter, habet rationem motivi neglecti, vt diximus agentes de Libertate: sed Bonitas neglecta non reddit laudabilem actum negligentis, vt ex terminis clarum est: Ergo &c.